

KARTA PRZEDMIOTU**I. Dane podstawowe**

Nazwa przedmiotu	Problemy starości i starzenia się
Nazwa przedmiotu w języku angielskim	Problems of old age and aging
Kierunek studiów	Psychologia
Poziom studiów (I, II, jednolite magisterskie)	jednolite magisterskie
Forma studiów (stacjonarne, niestacjonarne)	stacjonarne
Dyscyplina	Psychologia
Język wykładowy	Polski

Koordinator przedmiotu/osoba odpowiedzialna	Ks. dr hab. Paweł Brudek
---	--------------------------

Forma zajęć (<i>katalog zamknięty ze słownika</i>)	Liczba godzin	semestr	Punkty ECTS
wykład	30	I	5
konwersatorium			
ćwiczenia			
laboratorium			
warsztaty			
seminarium			
proseminarium			
lektorat			
praktyki			
zajęcia terenowe			
pracownia dyplomowa			
translatorium			
wizyta studyjna			

Wymagania wstępne	Podstawowa wiedza z zakresu psychologii ogólnej i rozwojowej, psychologii osobowości, biologicznych mechanizmów zachowania
-------------------	--

II. Cele kształcenia dla przedmiotu

Wprowadzenie teoretyczne do psychologii starzenia się i starości
Eksplokacja bazy teoretycznej oraz metodologii badań w obszarze psychologii starzenia się i starości
Charakterystyka starzenia się normatywnego i patologicznego
Identyfikacja i zdefiniowanie charakterystycznych uwarunkowań (korelatów/predyktorów) pozytywnego i patologicznego starzenia się
Wskazanie aplikacji klinicznych modeli teoretycznych oraz wyników badań z zakresu psychologii starzenia się i starości

III. Efekty uczenia się dla przedmiotu wraz z odniesieniem do efektów kierunkowych

Symbol	Opis efektu przedmiotowego	Odniesienie do efektu kierunkowego
WIEDZA		
W_01	Student posiada uporządkowaną i pogłębioną wiedzę na temat: biologicznych oraz psychologicznych aspektów starzenia się; starzenia się normatywnego i patologicznego; celów realizowanych przez psychologię starzenia się i starości; funkcjonujących w literaturze psychologicznej teoretycznych modeli (koncepcji) adaptacji do starości; interdyscyplinarnej specyfiki zagadnień związanych ze starzeniem się i starością; podstawowych trudności wobec jakich staje – może stanąć – osoba w okresie późnej dorosłości (zagrożenia poczucia własnej godności, skrzywiony bilans życia, doświadczenie straty, problemy małżeńskie, choroby, zaburzenia psychiczne); metodologii badań w psychologii starzenia się i starości.	K_W_01
W_02	Student zna i rozumie terminologię używaną na gruncie psychologii starzenia się i starości; posiada pogłębioną wiedzę o rozwoju psychologii starzenia się i starości oraz jej odniesień do współczesnych głównych koncepcji psychologicznych;	K_W02
W_03	Student zna najważniejsze filozoficzne i psychologiczne koncepcje człowieka w kontekście fazy rozwojowej późnej dorosłości, posiada rozszerzoną wiedzę na temat personalistycznej koncepcji człowieka starego oraz znaczenia chrześcijaństwa dla postrzegania starości;	K_W03
W_04	Student posiada wiedzę o powiązaniach psychologii starzenia się i starości z innymi dyscyplinami naukowymi (gerontologią, geriatrią, socjologią, pedagogiką)	K_W_05
W_05	Student ma wiedzę dotyczącą społeczno-kulturowych podstaw zachowania człowieka starego i relacji społecznych osób starszych, postaw wobec osób starszych; ma pogłębioną wiedzę dotyczącą procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego osób w okresie późnej dorosłości oraz ich prawidłowości i zakłóceń;	K_W_06
W_06	Student ma pogłębioną wiedzę na temat rozwoju człowieka w okresie późnej dorosłości w różnych kontekstach społecznych oraz czynników stymulujących/ utrudniających ten rozwój	K_W_07
UMIEJĘTNOŚCI		
U_01	Absolwent potrafi zastosować oraz wykorzystać zdobytą wiedzę z zakresu psychologii starzenia się i starości do analizowania, interpretowania zachowań osób starszych; potrafi wskazać i opisać szereg uwarunkowań określających sposób psychospołecznego funkcjonowania seniorów.	K_U_01
KOMPETENCJE SPOŁECZNE		
K_01	Absolwent jest gotów do samooceny oraz rozwoju własnych kompetencji związanych z pracą psychologa w obszarze psychologii starzenia się i starości.	K_K_02

K_02	Absolwent jest gotów do okazania szacunku wobec osób starszych o różnych potrzebach w zakresie różnych form pomocy psychologicznej; okazania zrozumienia dla sytuacji ludzi w okresie późnej dorosłości z różnymi problemami i trudnościami	K_K_04
K_03	Absolwent jest gotów do współpracy z profesjonalistami, których działalność koncentruje się na wspieraniu jakości życia osób starszych w różnych warunkach społecznych i środowiskowych	K_K_07

Opis przedmiotu/ treści programowe

Zajęcia 1. Wprowadzenie – cele i tematyka wykładu, wymagania, zalecana literatura, forma i warunki egzaminu.

Zajęcia 2. Wprowadzenie w problematykę starzenia się i starości – aktualność problematyki starzenia się i starości; starość jako ostatnia szansa rozwojowa; rozumienie starości i jej periodyzacja; starzenie się ludności Polski, Europy i świata w świetle danych demograficznych, główne obszary badań na gruncie psychologii starzenia się i starości.

Zajęcia 3. Normatywne starzenie się – funkcjonowanie osób starszych w aspekcie fizjologicznym (biologicznym), psychologicznym i społecznym.

Zajęcia 4. Starzenie się patologiczne – patologiczne zmiany funkcji fizycznych i psychicznych w starszym wieku.

Zajęcia 5. Proces adaptacji do starości – przegląd podstawowych aktualnych teorii (teoria selektywnej optymalizacji z kompensacją; teoria oscylacji między asymilacją a akomodacją; teoria społeczno-emocjonalnej selektywności; teoria gerotranscendencji) i wyników badań.

Zajęcia 6. Zagrożenia poczucia godności osób starszych – poczucie godności jako kategoria psychologiczna; obszary funkcjonowania osób starszych, w którym ujawnia się ryzyko utraty poczucia godności; znaczenie poczucia godności dla jakości życia osób w okresie późnej dorosłości;

Zajęcia 7. Człowiek stary czyli mądry? Mądrość jako zmienna psychologiczna – przegląd głównych koncepcji; dotychczasowe wyniki badań nad mądrością osób starszych i płynące z nich wnioski; co pomaga a co przeszkadza w osiągnięciu mądrości na starość.

Zajęcia 8. Trudności życia małżeńskiego po 60 roku życia. Satysfakcja z małżeństwa seniorów – dynamika, predyktory, kluczowe problemy życia „we dwoje” po 60-tce.

Zajęcia 9. Bilans życia osób starszych – dobrodziejstwo/możliwość czy przekleństwo/konieczność? Psychologiczne definicje bilansu życia; przyczyny i specyfika bilansowania życia na etapie późnej dorosłości; zjawisko skrzywionego bilansu i jego konsekwencje; znaczenie przebaczenia w starości.

Zajęcia 10. Nieuchronna perspektywa śmierci w życiu osób starszych – główne problemy psychotanatologii wieku podeszłego.

Zajęcia 11. Zespoły otępienne jako jeden z podstawowych problemów starzenia się i starości – epidemiologia zespołów otępiennych w wieku starym; obraz kliniczny i diagnoza zespołów otępiennych; charakterystyka wybranych zespołów otępiennych.

Zajęcia 12. Główne zaburzenia psychiczne identyfikowane u osób starszych.

Zajęcia 13. Psychoonkologia okresu starości.

Zajęcia 14. Jakość życia w starości – przegląd badań, identyfikacja podstawowych korelatów i predyktorów; działania praktyczne, podstawowe zagrożenia.

Zajęcia 15. Wybrane problemy psychoterapii i poradnictwa psychologicznego osób starszych.

Metody realizacji i weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Opis efektu przedmiotowego	Odniesienie do efektu kierunkowego	Metody dydaktyczne (lista wyboru)	Metody weryfikacji (lista wyboru)	Sposoby dokumentacji (lista wyboru)
WIEDZA					
W_01	Student posiada uporządkowaną i pogłębioną wiedzę na temat: biologicznych oraz psychologicznych aspektów starzenia się; starzenia się normatywnego i patologicznego; celów realizowanych przez psychologię starzenia się i starości; funkcjonujących w literaturze psychologicznej teoretycznych modeli (koncepcji) adaptacji do starości; interdyscyplinarnej specyfiki zagadnień związanych ze starzeniem się i starością; podstawowych trudności wobec jakich staje – może stanąć – osoba w okresie późnej dorosłości (zagrożenia poczucia własnej godności, skrzywiony bilans życia, doświadczenie straty, problemy małżeńskie, choroby, zaburzenia psychiczne); metodologii badań w psychologii starzenia się i starości.	K_W_01	Wykład tradycyjny; Wykład konwersacyjny burza mózgów	egzamin	protokół egzaminacyjny
W_02	Student zna i rozumie terminologię używaną na gruncie psychologii starzenia się i starości; posiada pogłębioną wiedzę o rozwoju psychologii starzenia się i	K_W02	Wykład tradycyjny; Wykład konwersacyjny burza mózgów	egzamin	protokół egzaminacyjny

	starości oraz jej odniesień do współczesnych głównych koncepcji psychologicznych;				
W_03	Student zna najważniejsze filozoficzne i psychologiczne koncepcje człowieka w kontekście fazy rozwojowej późnej dorosłości, posiada rozszerzoną wiedzę na temat personalistycznej koncepcji człowieka starego oraz znaczenia chrześcijaństwa dla postrzegania starości;	K_W03	Wykład tradycyjny; Wykład konwersacyjny burza mózgów	egzamin	protokół egzaminacyjny
W_04	Student posiada wiedzę o powiązaniach psychologii starzenia się i starości z innymi dyscyplinami naukowymi (gerontologią, geriatrią, socjologią, pedagogiką)	K_W_05	Wykład tradycyjny; Wykład konwersacyjny burza mózgów	egzamin	protokół egzaminacyjny
W_05	Student ma wiedzę dotyczącą społeczno-kulturowych podstaw zachowania człowieka starego i relacji społecznych osób starszych, postaw wobec osób starszych; ma pogłębioną wiedzę dotyczącą procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego osób w okresie późnej dorosłości oraz ich prawidłowości i zakłóceń;	K_W_06	Wykład tradycyjny; Wykład konwersacyjny burza mózgów	egzamin	protokół egzaminacyjny
W_06	Student ma pogłębioną wiedzę na temat rozwoju człowieka w okresie późnej dorosłości w różnych kontekstach społecznych oraz czynników stymulujących/	K_W_07	Wykład tradycyjny; Wykład konwersacyjny burza mózgów	egzamin	protokół egzaminacyjny

	utrudniających ten rozwój				
--	---------------------------	--	--	--	--

UMIEJĘTNOŚCI					
U_01	Absolwent potrafi zastosować oraz wykorzystać zdobytą wiedzę z zakresu psychologii starzenia się i starości do analizowania, interpretowania zachowań osób starszych; potrafi wskazać i opisać szereg uwarunkowań określających sposób psychospołecznego funkcjonowania seniorów.	K_U_01	Wykład tradycyjny; Wykład konwersacyjny burza mózgów	egzamin	protokół egzaminacyjny
U_02	Potrafi inspirować i organizować uczenie się seniorów, wspomagać ich w działaniach na rzecz kształcenia się ustawicznego.	K_U_06	Wykład tradycyjny; Wykład konwersacyjny burza mózgów	egzamin	protokół egzaminacyjny
U_03	Potrafi wskazywać i proponować kierunki oraz sposoby podnoszenia i utrzymanie optymalnego poziomu jakości życia osób starszych (starzejących się normatywnie i patologicznie)	K_U_10	Wykład tradycyjny; Wykład konwersacyjny burza mózgów	egzamin	protokół egzaminacyjny
KOMPETENCJE SPOŁECZNE					
K_01	Absolwent jest gotów do samooceny oraz rozwoju własnych kompetencji związanych z pracą psychologa w obszarze psychologii starzenia się i starości.	K_K_02	Wykład tradycyjny; Wykład konwersacyjny burza mózgów	egzamin	protokół egzaminacyjny
K_02	Absolwent jest gotów do okazania szacunku wobec osób starszych o różnych potrzebach w zakresie różnych form pomocy psychologicznej; okazania zrozumienia dla	K_K_04	Wykład tradycyjny; Wykład konwersacyjny burza mózgów	egzamin	protokół egzaminacyjny

	sytuacji ludzi w okresie późnej dorosłości z różnymi problemami i trudnościami				
K_03	Absolwent jest gotów do współpracy z profesjonalistami, których działalność koncentruje się na wspieraniu jakości życia osób starszych w różnych warunkach społecznych i środowiskowych	K_K_07	Wykład tradycyjny; Wykład konwersacyjny burza mózgów	egzamin	protokół egzaminacyjny

I. Kryteria oceny, wagi...

Efekt uczenia się z zakresu wiedzy dotyczącej problemów starzenia się i starości

Metoda dydaktyczna – wykład konwencjonalny

Metoda weryfikacji – test jednokrotnego wyboru

Kryteria oceny:

- ✓ Ocena bardzo dobra – 91% – 100%
- ✓ Ocena dobra – 71% - 90%
- ✓ Ocena dostateczna – 51% - 70%
- ✓ Ocena niedostateczna – równe lub mniejsze 50%

II. Obciążenie pracą studenta

Forma aktywności studenta	Liczba godzin
Liczba godzin kontaktowych z nauczycielem	30 godzin wykładu
Liczba godzin indywidualnej pracy studenta	120 godzin

III. Literatura

Literatura podstawowa
Steuden, S. (2022). <i>Psychologia starzenia się i starości</i> . Wydawnictwo Naukowe PWN.
Kielar-Turska, M. (2020). <i>Starość: jak ją widzi psychologia: szanse rozwoju w starości</i> . Akademia Ignatianum w Krakowie.
Kielar-Turska, M. (2019). <i>Starość: jak ją widzi psychologia: siła umysłu w starości</i> . Akademia Ignatianum w Krakowie.
Steuden, S., Stanowska, M., Janowski, K. (2011). <i>Starzenie się z godnością</i> . Wydawnictwo KUL.
Steuden, S., Marczuk M. (2006), <i>Starzenie się a satysfakcja z życia</i> , Wydawnictwo KUL, Lublin.
Literatura uzupełniająca
Sternberg, R. J., & Glück, J. (2019). <i>The Cambridge handbook of wisdom</i> . Cambridge: Cambridge University Press.

- Brudek, P., & Kaleta, K. (2023). Marital offence-specific forgiveness as mediator in the relationships between personality traits and marital satisfaction among older couples: Perspectives on Lars Tornstam's theory of gerotranscendence. *Ageing & Society*, 43(1), 161-179.
- Brudek, P., Steuden, S., & Kaleta, K. (2023). Wisdom and wellbeing in polish older adults: the mediating role of forgiveness. *Frontiers in Psychology*, 14.
- Brudek, P., & Steuden, S. (2022). Humor and fear of COVID-19 in Polish adults: the mediating role of generalized anxiety. *HUMOR*, 35(4), 683-702.
- Brudek, P. J., Płudowska, M., Steuden, S., & Sękowski, A. (2021). Gerotranscendence and humor styles: the mediating role of generativity and wisdom. *Humor*, 34(3), 437-461.
- Brudek, P. (2016). Larsa Tornstama teoria gerotranscendencji jako teoria pozytywnego starzenia się. *Psychologia Rozwojowa*, 22(4), 9-25.
- Zajac-Lamparska, L. (2012). Psychologiczne koncepcje pomyślnego starzenia się człowieka. *Rocznik Andragogiczny*, 2012, 89-105.
- Lazarus, R. S., Lazarus, R. S., & Lazarus, B. N. (2006). *Coping with aging*. OUP USA.
- Steuden, S., Brudek, P., & Izdebski, P. (2016). A Polish adaptation of Monika Ardelt's three-dimensional wisdom scale (3D-WS). *Roczniki Psychologiczne*, 19(4), 769–792.